

РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СФЕРИ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Здійснення економічних реформ в Україні, їх спрямування на побудову соціально орієнтованої ринкової економіки передбачає посилення уваги до сфери послуг; переміщення управління сферою послуг на рівень регіонів; підвищення прав і відповідальності органів державного управління та місцевого самоврядування у реалізації економічної і соціальної політики.

Світовий досвід показує, що глибока централізація управління економікою регіону є неефективною. Без ініціативи регіонів неможливо забезпечити ефективний розвиток їхнього господарства. З розвитком суспільства зростає децентралізація управління економікою і соціальним розвитком, у тому числі регіональним. Одним із проявів цього є зміна відносин місцевих господарських органів та ланок вищого підпорядкування. Саме це висвітлює Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" [1].

Неефективна економічна політика, домінування традиційного уявлення про сферу послуг, як допоміжну ланку у складі господарських систем, різке зниження споживчого попиту та бюджетних можливостей фінансування в умовах економічної кризи призвели до занепаду цієї сфери. Разом із цим, модифікація системи потреб сучасного розвиненого суспільства і передбачення майбутнього, висувають виробництво послуг на передній план.

Досвід країн, які обрали індустріально-сервісну модель економічного зростання, довів значну роль сфери послуг у забезпеченні високих темпів економічного розвитку, що вимагає перегляду поглядів на її місце у структурі національної та регіональної економіки.

На сьогоднішній день висновки економістів про неухильне зростання сектора сфери послуг підтверджуються даними США, країн Західної Європи та інших країн. Так, із другої половини 90-х років ХХ ст. частка ВВП, створеного у сфері послуг, у США зросла із 74% до 81%, у Японії частка послуг аналогічно збільшилась із 64% до 71%, у Великобританії – із 62% до 80%.

Зараз у США у сфері послуг працює 75% усіх зайнятих, при цьому тут сконцентровано більше 80% працівників розумової праці і 87% вищої кваліфікації [2].

На сьогоднішній день можна констатувати факт, що рівень розвитку сфери послуг в Україні не задовольняє сучасних вимог суспільства. Так, житлово-комунальне господарство постійно відстає від потреб населення і є збитковим. У складному становищі перебуває медичне обслуговування населення і, як наслідок, скоротилася середня тривалість життя. Особливої уваги заслуговує також розвиток освіти і культури. Рівень освіти в Україні набагато нижчий порівняно з освітнім потенціалом розвинених країн; значна кількість структур культури і мистецтв узагалі на межі припинення своєї діяльності. Розвиток сфери послуг гальмується вузьким внутрішнім ринком через тотальне зuboжіння переважної більшості населення, різке підвищення цін на платні послуги. Ситуація, що склалася у сфері послуг в Україні, потребує активнішого втручання державних, регіональних та місцевих органів влади у регулювання процесів її функціонування.

Особливості розвитку житлово-комунального господарства зумовлюються специфікою цього об'єкта, що пов'язана із загальноекономічним та регіональним характером споживання його продукції, а звідси – з особливостями фінансування. Стосовно цієї галузі важливо забезпечити надання у повному обсязі якісних послуг населенню; економне використання питної води, електро- і теплоенергії, газу тощо; розвиток міського пасажирського електротранспорту; забезпечення санітарного очищення і благоустрою міста та населених пунктів; утримання й експлуатацію житлового фонду; поетапний перехід на бездотаційну роботу підприємств і установ житлово-комунального господарства.

До шляхів вирішення вищеназаних проблем правомірно включити: підвищення продуктивності праці; впровадження енергозберігаючих технологій; оновлення основних виробничих фондів шляхом цільового фінансування (кредитування); посилення контролю за процесом водо-, енергоспоживання шляхом встановлення приладів обліку (лічильників); посилення платіжної дисципліни споживачів послуг; залучення інвесторів, шляхом надання пільг з оподаткування, зміни діючої законодавчої й нормативної бази; створення товариств (об'єднань) власників житлових будинків; підвищення рівня співпраці

зацікавлених сторін (населення, місцевої влади, виробників послуг та комунальних підприємств).

На сьогоднішній день у тяжкому стані перебуває і розвиток сфери побутового обслуговування населення. Основними причинами її незадовільного розвитку є: низька купівельна спроможність населення; недостатність обігових засобів обслуговуючих підприємств і невигідні умови існуючої кредитної політики, що залишається малоефективною і не пристосованою до сучасних обставин; відсутність відповідної цілеспрямованої кадрової політики. Ці та багато інших факторів підтверджують, що сфера обслуговування потребує вдосконалення системи регіонального управління галуззю, невідкладної державної підтримки.

Для цілеспрямованого розвитку побутового обслуговування населення необхідно вдосконалити систему взаємовідносин між місцевими органами державної виконавчої влади і підприємствами усіх форм власності, створивши виробничо-комерційні структури або відділи для надання допомоги сфері побутових послуг у методичному, інформаційному, інженерному й матеріально-технічному забезпеченні. Для забезпечення комплексного розвитку служби побуту у регіоні на основі створення її підприємств різних форм власності домінуючим має стати приватний сектор. Для розширеного відновлення базових організацій сфери побутового обслуговування необхідно вдосконалити податкову політику. Зокрема, процентні ставки податків повинні доводитися базовим організаціям галузі, причому у межах, які б стимулювали, у першу чергу, розвиток її матеріально-технічної бази, придбання новітнього обладнання і впровадження прогресивних технологій.

Основні напрями розвитку торгівлі полягають у сприянні створенню регіональної структури торгівлі та громадського харчування, формування структури роздрібного товарообороту, яка б забезпечила максимальне наближення фактичного споживання до раціональних норм з непродуктованих товарів та фізіологічних норм з продуктів харчування. Ефективність цих перетворень, у свою чергу, залежить від реформування відносин власності на підприємствах роздрібною торгівлі та громадського харчування.

Розвиток освіти і культури має забезпечити досягнення показників освітнього рівня населення розвинених країн, а у

найближчий час – задовольняти потреби галузей суспільного господарства у кваліфікованих працівниках та спеціалістах відповідно до структурної переорієнтації. Пріоритетними напрямами у галузі освіти мають стати підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації працівників і спеціалістів. Зміна структури й обсягів підготовки спеціалістів повинна відповідати напрямам структурної переорієнтації економіки країни і навіть випереджати її. Основними джерелами фінансування освіти і культури залишаються кошти державного та місцевого бюджетів. Поряд із цим мають створюватися умови для подальшого залучення до сфери освіти і культури додаткових недержавних джерел фінансування. Вітчизняна система охорони здоров'я на сьогоднішній день перебуває у складних умовах реформування. Галузь характеризується появою ринку медичних послуг, структурними змінами, спрямованими на підвищення їх економічної ефективності. Основними показниками розвитку системи охорони здоров'я є: чисельність лікарів усіх спеціальностей; чисельність середнього медичного персоналу; кількість лікарняних закладів; кількість лікарняних ліжок; кількість лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів тощо. Розвиток системи охорони здоров'я нерозривно пов'язаний з розширенням науково-дослідницьких робіт. Для цього необхідним є впровадження медичної техніки й устаткування для їх проведення, наявність кваліфікованих кадрів і фінансових ресурсів.

Система охорони здоров'я є специфічною галуззю і потребує регіональних та державних пріоритетів, оскільки з нею безпосередньо пов'язані здоров'я і добробут населення. Досягнення високої результативності медичних послуг з одночасним забезпеченням економічної ефективності, можливе лише при збалансованому виборі механізмів функціонування даної сфери (бюджетно-страхове фінансування, отримання доходів за рахунок діяльності, яка здійснюється в умовах конкуренції на ринку медичних послуг, гнучка система оподаткування виробництва лікарських засобів, матеріальне стимулювання праці у медичних закладах).

Таким чином, у сучасних умовах макроекономічна структура економіки і місце у ній сфери послуг, здатних конкурувати на внутрішньому і зовнішньому ринках, не відповідають вимогам сталого розвитку. Суперечливий шлях ринкової трансформації,

скорочення державного фінансування й ослаблення соціальної спрямованості регулювання економіки негативно позначаються на розвитку сфери послуг, яка є складовою системи факторів забезпечення соціально-економічної рівноваги в Україні на загальнодержавному та регіональному рівнях .

Література

1. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" № 1366 – XIV від 11.01.2000 // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №9. – С.67.
2. Организация Объединенных Наций. Статистический секретариат. ST/ESN/STAT/SER.F/2/Rew. 4 (Chapter VI). Система национальных счетов: пересмотренный вариант. Глава VI. Производственный счет.